

A Study of Packaging the Museum Pieces for Transportation with an Emphasis on Textiles

Neda Kiani Ejgerdi*

*PH.D Student in Art Research, Faculty of Higher Research in Art and Entrepreneurship, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran

(Received: 14/10/2022, Revised: 16/12/2022, Accepted: 02/01/2023, Published: 20/02/2023)

DOR: 20.1001.1.22286675.1401.13.52.1.6

ABSTRACT

The increasing number of museums and art exhibitions in the last few decades has doubled the provision and attention to the protection needs of museums and artworks. A special emphasis has been on the care needed during intra-museum transfers and extra-museum exchanges, both at the national and international levels. An object's external protection boundary affecting its safety and intactness, is formed by a package which is used during transportation. Therefore, it is necessary to know and pay attention to the types of packages and methods of packaging museum artifacts. In this regard the objective of the present research is to study the packaging of museum pieces especially the clothes and textiles collections of the museum. The main questions addressed are the types of packages and appropriate packaging methods for museum relics specially textiles during transportation. The research method is descriptive-analytical and data analysis is done qualitatively and the materials are collected through libraries and Internet. The research results show that the packaging of flat objects for transportation is usually carried out in several ways including separate, collective, sliding, slotted, and suitcase packaging, and the 3D works are packed in a floating way, template system, and through double boxes. Meanwhile, textile packaging is done with three general methods of using boxes, hanging, and rolling.

Keywords: Packaging, Package, Transportation, Museum Pieces, Textiles

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license.

Publisher: Imam Hussein University

© Authors

* Corresponding Author Email: n.kiani@au.ac.ir

بررسی بسته‌بندی آثار موزه‌های در جریان حمل‌ونقل با تأکید بر منسوجات

ندا کیانی اجگردی*

دانشجوی دکتری رشته پژوهش هنر، دانشکده پژوهش‌های عالی هنر و کارآفرینی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران

DOR: 20.1001.1.22286675.1401.13.52.1.6

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۱۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۲/۰۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۷/۲۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۸/۲۵

چکیده

از دیدار روزافزون موزه‌ها و نمایشگاه‌های هنری در چند دهه‌ی اخیر، تأمین و توجه به نیازهای حفاظتی آثار موزه‌های و هنری را دوچندان نموده است، به‌ویژه مراقبت از آن‌ها در هنگام نقل‌وانتقال درون موزه‌ای و مبادلات برون موزه‌ای در سطح ملی و بین‌المللی مورد تأکید بوده است. این بین مرز حفاظت خارجی شیء را بسته‌های تشکیل داده که برای جابه‌جایی مورد استفاده قرار گرفته و بر ایمنی و سلامت آن اثرگذار است؛ بنابراین، شناخت و توجه به انواع بسته‌ها و روش‌های بسته‌بندی آثار موزه‌ای ضرورت می‌یابد. در این راستا پژوهش حاضر با هدف مطالعه و بررسی بسته‌بندی آثار موزه‌ای و به‌خصوص پوشش دادن اشیایی که معمولاً در مجموعه‌های لباس و منسوجات موزه یافت می‌شوند، در پی پاسخ به این پرسش است که انواع بسته‌ها و روش‌های بسته‌بندی مناسب آثار موزه‌ای در جریان حمل‌ونقل کدام‌اند و بسته‌بندی منسوجات به چه شیوه‌هایی امکان‌پذیر است؟ روش پژوهش توصیفی-تحلیلی بوده و مطالب به شیوه کتابخانه‌ای و اینترنتی گردآوری شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بسته‌بندی آثار مسطح به‌منظور حمل‌ونقل، معمولاً به چند روش شامل بسته‌بندی جداگانه، جمعی، صفحه‌ای، شیاردار و چمدانی انجام می‌شود و آثار سه‌بعدی به شیوه‌ی شناور، با استفاده از حایل و یا از طریق جعبه‌های دوگانه بسته‌بندی می‌گردند، در این میان بسته‌بندی منسوجات با سه روش کلی استفاده از جعبه، آویزان نمودن و لوله کردن، صورت می‌گیرد.

کلیدواژه‌ها: بسته‌بندی، بسته، حمل‌ونقل، اثر موزه‌ای، منسوجات

۱- مقدمه

شناخت و تقویت کیفیت بسته‌های مورد استفاده در حمل‌ونقل آثار موزه‌ای و توجه و مطالعه در مورد روش‌های مناسب بسته‌بندی ضرورت دارد. بدون شک انتخاب نوع سیستم‌های بسته‌بندی وابسته به طبیعت شیء و ویژگی‌های آن (ساختار، شکنندگی، جنس، ابعاد و ...) بوده اما اساساً می‌توان آن‌ها را در یک طبقه‌بندی کلی قرارداد و اغلب یک روش یا ترکیبی از چند روش بسته‌بندی را منظور داشت. بر این مدار این پژوهش می‌کوشد به شناخت و بررسی سیستم‌های بسته‌بندی مناسب برای اشیای موزه‌ای اعم از هنری، تزئینی، مردم‌شناسی، تاریخ طبیعی و ...، بپردازد، در این راستا ابتدا انواع بسته‌های رایج در بسته‌بندی و حمل‌ونقل آثار را معرفی کرده و سپس سیستم‌های بسته‌بندی را با توجه به روش‌های مورد استفاده در موزه‌های گوناگون، شناسایی و نشان داده است، در ادامه نیز به‌صورت مشخص بر بسته‌بندی منسوجات متمرکز شده است. در واقع منسوجات (مخصوصاً پوشاک) به‌منابه‌ی آثار موزه‌ای تشکیل شده از انواع مختلف مواد آلی و غیر آلی، در جریان حمل‌ونقل، انبار کردن و نمایش، واکنش و حساسیت زیادی از خود نشان می‌دهند و ساخت ظریف و بی‌دوام و یا ابعاد بزرگ و سنگین اکثر آن‌ها، نیاز به حفاظت از داخل و خارج را هنگام جابه‌جایی، دوچندان

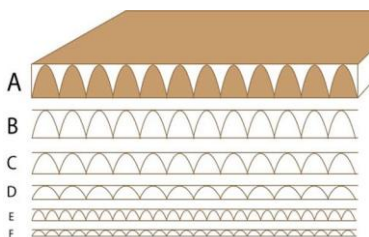
یکی از وظایف اصلی موزه‌ها، حفاظت از مجموعه‌های موزه‌ای به‌عنوان مهم‌ترین آثار هر فرهنگ و تمدن در کلیه سطوح (در انبار، نمایشگاه و حین حمل‌ونقل) بوده که در این بین با توجه به رشد مبادلات موزه‌ای طی دهه‌های اخیر، حفاظت از این آثار در هنگام حمل‌ونقل اهمیت بسزایی یافته است؛ چراکه معمولاً خسارت و آسیب زیادی در جریان جابه‌جایی (حتی در فواصل کوتاه) به آن‌ها وارد می‌شود. بر این اساس بسته‌بندی اثر، به مثابه حلقه‌ای از اقدامات مربوط به حفاظت در مقابل خطرات مختلف از قبیل ضربه، فشار، لرزش، شرایط جوی و ... که در سالم رساندن اشیا موزه‌ای از مبدأ به مقصد و از طریق راه‌های گوناگون زمینی، دریایی و هوایی نقش دارد، اهمیت می‌یابد. به‌واقع در بسته‌بندی آثار موزه‌ای عملکرد تکنیکی-حفاظتی و ارتباطی-اطلاعاتی پررنگ‌تر از کارکرد اقتصادی-تبلیغاتی آن بوده و این در حالی است که در بسیاری از موارد، استفاده از بسته‌بندی‌های نامناسب، مخاطرات ناشی از جابه‌جایی آثار را افزایش می‌دهد؛ بنابراین،

* رایانامه نویسنده مسئول: n.kiani@au.ac.ir

نگهداری و نمایش پوشاک تاریخی - سلطنتی سعدآباد بوده و اشاره‌ای مختصر به بسته‌بندی این پوشاک در جریان انبارداری موزه داشته است، به این حیطة نزدیک دانست. در زبان انگلیسی نیز جستارها به‌طور مشخص بر این موضوع تمرکز نداشته‌اند تا جایی که موزه‌های هر کشور در کنار سایر اشیاء موزه‌ای به ذکر چند مورد کاربردی در خصوص بسته‌بندی و حمل‌ونقل منسوجات بسنده کرده‌اند. از این میان می‌توان از کتاب رابینسون و پارو [۱۰] با عنوان *An illustrated guide to the care of costume and textile collections*، نام برد که اگرچه بیش‌تر بر حفاظت و نگهداری مجموعه‌های منسوجات تأکید دارد اما به حوزه بسته‌بندی و حمل‌ونقل آن‌ها نیز اشاره کرده است. بر این اساس می‌توان تحقیقاتی چون پژوهش حاضر را به‌عنوان یکی از اولین گام‌ها در زمینه بسته‌بندی اشیاء موزه‌ای و حلقه‌ی مفقوده در مطالعات موزه و حفاظت از آثار به شمار آورد.

۴- انواع بسته‌های رایج در بسته‌بندی موزه‌ای

ساده‌ترین نوع بسته‌ی قابل حمل با دست و ماشین‌آلات، بسته‌های ساخته‌شده از مقوای کارتن هستند که معمولاً چندلایه‌ی آن به دلیل دوام بالا برای جابه‌جایی اشیاء با ارزش، شکننده یا سنگین استفاده می‌شود. در این بین کارتن سه لایه شامل یک لایه کنگره‌ای^۱ و دو لایه کاغذ لاینر^۲ است که معمولاً متناسب با خصوصیات شیء از کارتن‌های پنج لایه^۳ و هفت لایه^۴ در بسته‌بندی موزه‌ای استفاده می‌شود [۱۱]. علاوه بر این شکل و ارتفاع فلوت‌ها نیز موردتوجه است که به پنج دسته‌ی: A (فلوت پهن و بلند)، B (فلوت باریک و کوتاه)، C (فلوت متوسط)، E (فلوت ریز) و F (فلوت خیلی ریز) تقسیم می‌شوند، در شکل (۱) نشان داده شده است. بر همین مدار میزان ضربه‌گیری و مقاومت کارتن‌ها نیز مشخص می‌گردد، به نحوی که گروه A از ضربه‌گیری و مقاومت فشاری نسبی بیشتری به دلیل ارتفاع بلند برخوردار بوده و گروه E دارای بیشترین استقامت و پایداری در برابر له‌شدگی است [۱۲].

شکل (۱): انواع فلوت

^۱ Flute

^۲ Liner

^۳ Double wall

^۴ Triple wall

می‌کند؛ بنابراین، سهل‌انگاری در بسته‌بندی و حمل نادرست آن‌ها، آسیب‌رسان بوده که با افزایش معرفت در این زمینه، می‌توان تا حد چشمگیری از آن جلوگیری کرد.

۲- روش پژوهش

روش پژوهش حاضر کیفی و توصیفی - تحلیلی بوده و مطالب به شیوه کتابخانه‌ای و اینترنتی گردآوری شده است.

۳- پیشینه پژوهش

از آن‌رو که مطالعات موزه در مباحث علمی عمری کوتاه دارد و تقریباً به‌طورجدی در قرن بیستم آغاز شده است، در زبان فارسی و تا آنجا که نگارنده دنبال کرد، پژوهشی در خصوص بسته‌بندی اشیاء موزه‌ای یافت نشد. در میان منابع انگلیسی نیز اکثر موزه‌ها، استانداردهای مختص به خود را در زمینه بسته‌بندی مدنظر قرار داده‌اند و بر روی هر گروه از آثار به‌طور جداگانه مطالعه صورت گرفته است مانند کتاب شلی [۱] با عنوان *The Care and Handling of Art Objects: Practices in The Metropolitan Museum of Art*، کتاب مروین و همکارانش [۲] تحت عنوان *ART IN TRANSIT: Handbook for Packing and Transporting Paintings*. کتاب مربوط به مجموعه‌های میراث استرالیا [۳] با عنوان *reCollections: Caring for Collections Across Australia (HANDLING, TRANSPORTATION, STORAGE AND DISPLAY)*. بعلاوه می‌توان به پژوهش‌هایی با رویکرد کلی اشاره کرد چون کتاب‌های استولو [۴]-[۵]-[۶] که به مباحث بسته‌بندی، حمل‌ونقل و انبارداری اشیاء موزه‌ای پرداخته است: *Conservation Standards for Works of Art in Transit and on Exhibition* و *Procedures and conservation standards for museum collections in transit and on Conservation and Exhibitions: Packing, exhibition, Transport, Storage and Environmental Consideration*. هم‌چنین کتاب *The Organization of Museums: Practical Advice*، نوشته آلن و همکارانش [۷] از سری انتشارات یونسکو در حیطة موزه‌ها و بناهای تاریخی بوده که فصل چهارم آن معطوف به چگونگی بسته‌بندی و ذخیره‌سازی اموال موزه‌ای است. جانسون [۸] نیز در فصل ششم از قسمت اول کتاب *Museum Handbook*، ذیل سؤال‌هایی در مورد چگونگی حمل‌ونقل و بسته‌بندی آثار موزه‌ای، نکات مهمی ذکر کرده است. در خصوص بسته‌بندی منسوجات موزه‌ای نیز در زبان فارسی کم‌تر پژوهشی صورت گرفته است که اکثر آن‌ها به بسته‌بندی منسوجات به‌ویژه فرش از حیث بازاریابی و صادرات کالا پرداخته‌اند. در این‌بین شاید بتوان مقاله‌ی نورانی و همکاران [۹] تحت عنوان «اهمیت و اصول طراحی محفظه نگهداری از البسه تاریخی موزه سعدآباد» را که به دنبال رسیدن به اصولی در

۵- روش‌های بسته‌بندی آثار موزه‌ای

به‌طور کلی شیوه‌های بسته‌بندی اشیا موزه‌ای را می‌توان وابسته به شکل ظاهری آن‌ها، به دو گروه مسطح و سه‌بعدی تقسیم نمود که در هریک منوط به ابعاد اثر (کوچک، متوسط یا بزرگ‌مقیاس)، مسافت جابه‌جایی (درون موزه‌ای یا برون موزه‌ای)، الحاقات (تزئینات، قاب، شیشه و ...) و ساختار و وضعیت اثر، نوع بسته و بسته‌بندی انتخاب می‌شود. هم‌چنین این نکته حائز اهمیت است که در تمامی سیستم‌های بسته‌بندی برای حفاظت بیش‌تر اشیا همواره یک ماده یا لفاف در بین شیء، مواد پرکننده و ضربه‌گیرها قرار داده می‌شود، یعنی قاعده بر آن است که نباید شیء با سطوح داخلی بسته در تماس مستقیم باشد. علاوه بر مواد پرکننده و ضربه‌گیر نیز باید تمیز، عاری از مواد شیمیایی و خشک باشند. در واقع هر بسته‌بندی دارای سه سطح اولیه، ثانویه و ثالث بوده که در سطح اول، شیء لفاف‌پیچی شده، در سطح دوم درون بسته‌بندی قرار گرفته و با ضربه‌گیرها ایمن می‌گردد و در سطح سوم، بسته برای حمل‌ونقل آماده می‌شود [۱۵].

۵-۱- بسته‌بندی آثار مسطح

الف. بسته‌بندی اشیا به‌صورت جداگانه: این روش از ساده‌ترین انواع بسته‌بندی محسوب می‌شود که اغلب برای نقاشی، عکس، نسخ خطی و دیگر آثار مسطح و در مسافت‌های کوتاه مورد استفاده است، شکل (۲)؛ به‌نحوی که یک اثر به‌صورت تکی، بعد از لفاف‌پیچی مستقیماً داخل بسته‌ای با ابعاد بزرگ‌تر از شیء قرار می‌گیرد. در واقع بسته باید به اندازه کافی بزرگ باشد تا بتوان مواد پرکننده و ضربه‌گیر کافی درون آن و اطراف اثر قرار داد و به این وسیله از ضربه‌ها و آسیب‌های احتمالی حین جابه‌جایی کاست. از سوی دیگر اگر اثر دارای قاب شیشه‌ای باشد، بهتر است اثر و قاب، مجزا از یکدیگر حمل شوند، در غیر این صورت باید با چسباندن نوارچسب به نحو متقاطع روی شیشه، شکل (۳)، از حرکت قطعات شیشه در صورت شکستن احتمالی و آسیب به اثر جلوگیری کرد [۱۶].

شکل (۲): بسته‌بندی تک اثر [۱۷]

گروه‌های B و C نیز ضعیف‌تر و نسبتاً معمولی هستند و گروه F به‌عنوان کم‌ضخامت‌ترین نوع ورق در صنعت کارتن‌سازی، به‌ندرت در بسته‌بندی موزه‌ای به کار می‌رود، جدول (۱)؛ اگرچه حالت‌های سفارشی را نیز می‌توان در نظر گرفت [۱۲].

جدول (۱): انواع فلوت با توجه به ارتفاع، تعداد در هر متر و مقاومت

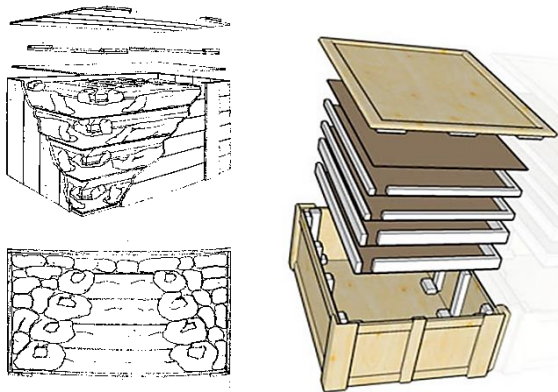
نوع	ارتفاع (mm)	تعداد در هر متر	مقاومت فشاری	مقاومت له‌شدگی
A	۴/۵-۵	۱۰۵-۱۲۵	۱	۴۰
B	۲/۱-۲/۹	۱۲۵-۱۵۰	۳	۵۷
C	۳/۵-۳/۷	۱۲۰-۱۴۵	۲	۵۰
E	۱/۱-۱/۶	۲۹۰-۳۲۰	۴	۱۴۰
F	۱/۸	۴۲۰	۵	-

حفاظت بیش‌تر اشیا به‌وسیله‌ی بسته‌های چوبی صورت می‌گیرد که در گذشته از الوار و اتصال‌دهنده‌هایی چون میخ ساخته می‌شد اما امروزه این روش اصلاح و معمولاً از تخته چندلایه و پیچ استفاده می‌شود؛ چراکه علاوه بر کاهش وزن و افزایش استحکام جعبه، به‌کارگیری پیچ، کاربرد مجدد آن را میسر می‌کند و خطرات ناشی از ضربه‌ی چکش و فرورفتن میخ در آثار کاهش می‌یابد. در واقع مقاومت به ضربه، شکاف و ترک خوردن و مقاومت به خمش، مهم‌ترین خصوصیات در ساخت و استفاده از جعبه‌های چوبی به شمار می‌رود [۱۳]. بسته‌های چوبی در دو حالت کلی: الف. صندوق کوچک یعنی به شکل جعبه^۱، ب. صندوق بزرگ چون کانتینر^۲ به کار می‌روند که در این میان می‌توان به متداول‌ترین جعبه‌ها از جمله ساده، داری اتصال انگشتی، با اتصال‌های داخلی، با قیود بیرونی و با قیود پیرامونی اشاره کرد. در جعبه‌های ساده و انگشتی معمولاً از اتصالات فلزی و چسب استفاده می‌شود و در انواع دیگر، اتصالات ستونی به‌صورت قید در حالت‌های عمودی، افقی، مورب و پیرامونی در درون و بیرون جعبه‌ها به کار می‌رود تا مقاومت و استحکام آن را تقویت کند [۱۳]. لازم به ذکر است که جعبه‌های چوبی جز بسته‌های سفارشی به شمار می‌آیند و در صورت نیاز برای بسته‌بندی شیء موزه‌ای، در موزه نیز ساخته می‌شوند. بسته‌بندی فلزی نیز اغلب به شکل جعبه، صندوق و کانتینر برای حمل‌ونقل آثار خاصی در مسافت‌های طولانی کاربرد دارد و بیش‌تر از جنس آلومینیوم یا چوب و آلومینیوم در کنار یکدیگر درست می‌شود. درواقع نیاز به بسته‌های مقاوم و نفوذناپذیر و استحکام مکانیکی بالا که فرآیند حمل‌ونقل و انبارداری را تسهیل می‌کند، از دلایل اصلی استفاده از این نوع بسته بوده؛ اگرچه وزن، قیمت بالا و سفارشی بودن از جمله معایب آن به شمار می‌رود [۱۴].

^۱ Crate - Box

^۲ Container

فواصل بین آثار را آکنده از مواد پرنکننده و ضربه‌گیر می‌کنند. همان‌طور که در شکل (۶) مشخص است، روش دوم (بسته‌بندی هرمی) نسبت به روش اول خطرناک‌تر بوده؛ چراکه ابعاد متفاوت آثار، نبود پوشش - حایل مناسب بین آن‌ها و حرکت مواد پرنکننده در حین جابه‌جایی، موجب تغییر مکان آثار شده و سطح آن‌ها بر روی یکدیگر خراشیدگی ایجاد می‌کند [۴].

شکل (۵): بسته‌بندی آثار یک اندازه [۱۹] شکل (۶): هرمی [۴]

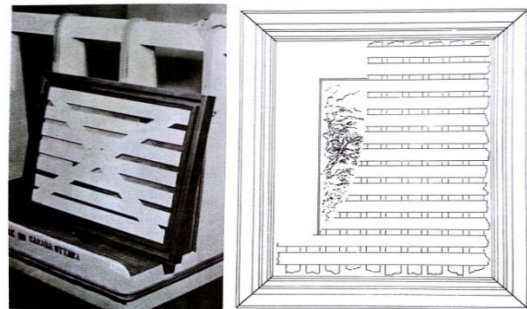
- صفحه‌ای: در این شیوه که بیش‌تر با هدف جلوگیری از مشکلات بسته‌بندی مجدد اشیا در نمایشگاه‌های سیار ابداع شده است [۲۰]، همواره هر بسته شامل چند صفحه ثابت یا متحرک (کشویی) بوده که می‌توان آثاری با ابعاد و اشکال مختلف را بر روی آن‌ها سوار و نصب کرد. همان‌گونه که در شکل (۷) نشان داده شده است، هر شیء روی نوعی صفحه (چارچوب) افقی یا عمودی به‌صورت جداگانه قرار داده می‌شود و از این طریق خارج کردن آن از بسته و بسته‌بندی مجدد، آسان و کم‌خطر می‌گردد [۲۱].

شکل (۷): بسته‌بندی صفحه‌ای [۴]

- شیاردار: اساساً این روش بسته‌بندی برای آثار یک اندازه، ساده و قاب شده مورد استفاده قرار می‌گیرد، طوری که بسته دارای شیارهای پیش‌ساخته و کمی بزرگ‌تر از ابعاد آثار بوده و هر اثر داخل یکی از این شیارها گذاشته می‌شود (شکل (۸)). در این نوع بسته‌بندی نیز مانند شیوه صفحه‌ای وارد و خارج کردن اثر از بسته ساده بوده؛ اما نزدیکی آثار به یکدیگر در صورت نبود ضربه‌گیر، مشکل عمده آن به شمار می‌رود [۲۱].

در آثار مسطح با ابعاد بزرگ همچون نقاشی‌های پهن و گسترده، به دقت بیش‌تری از لحاظ بسته‌بندی و نوع بسته نیاز است؛ چراکه علاوه بر بزرگ‌تر بودن بسته نسبت به شیء، بسته باید طوری باشد که در هنگام جابه‌جایی تاب بر نداشته و خم نشود؛ لذا از یک‌سو باید بسته‌های ضخیم‌تر و مقاوم‌تر از بسته‌های کوچک استفاده گردد (اکثراً چوبی) و از سوی دیگر روی سطوح آن‌ها، قیدهایی به‌صورت متقاطع یا صلیب گونه جهت استحکام بیش‌تر نصب شود، شکل (۴). البته اگر اثر در وضعیت سالم باشد، می‌توان از روش لوله کردن، استفاده نمود؛ به‌نحوی که اثر را حول یک سطح مدور قطور (دارای شعاع زیاد) پیچید، طوری که سطح رنگ‌شده یا دارای خط و تصویر رو به بیرون باشد؛ هرچند بعد از صاف کردن مجدد اثر، مراقبت از سطح آن تا مدتی الزامی است [۴].

شکل (۳): استفاده از نوارچسب روی قاب‌های شیشه [۴]

شکل (۴): بسته‌بندی تک شیء بزرگ مقیاس با قیدهای

نگهدارنده [۱۸]

ب. بسته‌بندی جمعی اشیا: در رایج‌ترین شکل بسته‌بندی آثار مسطح با یکدیگر، یا اشیایی با ابعاد مشابه را روی هم قرار داده و برای فاصله‌گذاری بین آن‌ها از صفحات حایل مانند (حایل‌های مقوایی) استفاده می‌کنند که در این بین به‌منظور پر کردن فضای بسته و محکم نگه داشتن آثار، ضربه‌گیرها به شکل بالشتکی به کار می‌روند، شکل (۵)، یا آثاری با ابعاد متفاوت را به نحوی که بزرگ‌ترین اثر (نقاشی، عکس و ...) در قاعده (پایین) و کوچک‌ترین آن در رأس (بالا) هرم باشند، روی هم جا داده و

احتمالی آن، از مواد مذکور به میزان زیاد و در انواع مختلف استفاده می‌گردد، شکل (۱۰). در این شیوه‌ی بسته‌بندی اگر شیء دارای ساختمان پیچیده و برجستگی نامنظم باشد، اصطلاح موسوم به «پبله بندی» به آن اطلاق می‌شود، شکل (۱۱) و در صورتی که نیاز به صرفه‌جویی در فضا، بسته‌بندی گروهی اشیاء کوچک و ... وجود داشته باشد، گونه‌ی دیگر از روش بسته‌بندی شناور با نام «خانه به خانه یا حجره‌ای» توصیه می‌شود، شکل (۱۲) به‌نحوی که با ایجاد حجره‌هایی جداگانه در بسته، هر شیء در خانه‌ای مجزا در میان مواد پرکننده قرار می‌گیرد [۴].

شکل (۸): بسته‌بندی شیاردار [۲۲]

- چمدانی: این گونه از بسته‌بندی را می‌توان نوعی دیگر از روش صفحه‌ای قلمداد کرد؛ به‌نحوی که اثر در داخل صفحه‌ای قابل حمل قرار می‌گیرد که دارای محفظه یا سوراخ‌هایی برای عبور تسمه‌های سفت کننده است، شکل (۹). این تسمه‌ها به دور اشیاء بسته می‌شوند تا آن‌ها را در جای خود محکم نگه دارد، اگرچه چگونگی تعیین مقدار فشار در هنگام بستن تسمه‌ها، از مشکلات این روش به شمار می‌رود. معمولاً چون این صفحات در جعبه‌های کوچک قابل حمل همچون چمدان استفاده می‌شوند، سیستم بسته‌بندی چمدانی نامیده می‌شوند. در اینجا شاید بتوان از چمدان‌هایی که برای برپایی آثار ونگوگ در آمریکای شمالی طراحی شده بود، نام برد [۲۳].

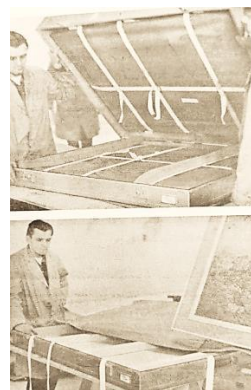

شکل (۱۰): بسته‌بندی شناور [۲۴]   شکل (۱۱): پبله‌بندی [۱۹]

شکل (۱۲): بسته‌بندی حجره‌ای [۱۹]

ب. با استفاده از حایل: در این روش ابتدا حایل‌هایی در نقاط مختلف بسته معطوف به شکل، وضعیت توزیع وزن شیء و استحکام قسمت‌های خاصی چون سر، دسته، پا و ... تعبیه می‌شود، سپس با قرارگیری شیء درون جعبه، دسته دوم حایل‌ها از روبرو و از طریق شیارهایی که داخل بسته پیش‌بینی شده، نصب می‌گردند، شکل (۱۳). معمولاً این شیوه برای مجسمه‌ها و آثار سنگین سنگی، برنزی و ... استفاده شده و لذا بسته و بسته‌بندی باید از استحکام کافی برخوردار باشد تا در هنگام جابه‌جایی آسیب نبیند [۲۵].

شکل (۹): بسته‌بندی چمدانی [۴]

شکل (۱۳): بسته‌بندی با استفاده از حایل [۲۶]

۵-۲- بسته‌بندی آثار سه‌بعدی

در بسته‌بندی آثار سه‌بعدی معمولاً علاوه بر ابعاد و جنس، میزان پیچیدگی ساختار آن‌ها از لحاظ سطح و قسمت‌های برجسته مورد توجه قرار می‌گیرد. به نحوی که می‌توان نوع بسته‌بندی این اشیاء را وابسته به سطح صاف و منظم و یا دارای سطح نامنظم انتخاب نمود.

الف. شناور: این شیوه دلالت بر آن دارد که شیء سه‌بعدی دارای سطح منظم (مانند یک گلدان چینی) و یا سطح نامنظم (مجسمه) به حالت شناور در میان مواد پرکننده و ضربه‌گیرهای موجود در بسته قرار داده می‌شود و برای جلوگیری از حرکت

شکل (۱۵): کاربرد صفحات نگهدارنده جهت جابه‌جایی [۲۸]

الف. از جعبه، به‌ویژه در بسته‌بندی منسوجات بسیار ظریف یا نامناسب برای آویزان کردن، برای وسایل جنبی لباس (کفش، چتر، تور، دستکش و ...) و اقلام قاب شده استفاده می‌شود که در حالت خوابیده، به‌صورت آزاد و یا به‌وسیله‌ی نگهدارنده، درون جعبه‌ها قرار می‌گیرند. در این بین وسایل جنبی از تنوع بالایی برخوردار هستند که برخی به‌دلیل وزن بالا به نگهدارنده قوی‌تری نیاز دارند و انواع دیگر مثل کفش‌ها یا دستکش‌ها شاید به نگهدارنده خاصی نیاز نداشته باشند و فقط جهت حفظ فرم اولیه و جلوگیری از تغییر شکل، از طریق پنبه گذاری تقویت‌شده یا ضربه‌گیر و با استفاده از بند یا پایه در جای خود محکم می‌شوند، شکل (۱۶).

شکل (۱۶): بسته‌بندی وسایل جنبی منسوجات جهت جابه‌جایی [۲۹]

در بسته‌بندی با استفاده از جعبه باید اطمینان داشت که جعبه به اندازه کافی بزرگ (حدود ۱۰ درصد) باشد تا منسوجات با حداقل حرکت و تاخوردگی یا بدون تاخوردگی، در آن، جا داده شوند. همچنین باید با گذاشتن کاغذ بدون اسید در پایه و روی قسمت‌های کناری و انتهایی بسته، از تا خوردن آن‌ها جلوگیری کرد. در واقع در این شیوه از بسته‌بندی باید اثر به‌صورت صاف داخل جعبه قرار داده شود و حتی در خصوص اقلامی که دارای چین‌های طبیعی هستند نیز با استفاده از بالشتک یا توپ‌های کاغذی بدون اسید در بین چین‌ها و داخل اثر، مانع از تاخوردگی شد. بعلاوه در صورت امکان، بهتر است از قرار دادن منسوجات

ج. بسته‌بندی مضاعف (دوگانه): استفاده از جعبه‌های دوگانه یکی از کم‌خطر و حتی بی‌خطرترین نوع بسته‌بندی محسوب می‌شود. درواقع کاربرد دو جعبه‌ی داخلی و خارجی که از طریق مواد ضربه‌گیر از یکدیگر جدا می‌شوند؛ علاوه بر ممانعت از وارد شدن ضربه و ارتعاش، از ورود دما و رطوبت به داخل بسته نیز بهتر جلوگیری می‌کند، شکل (۱۴). این سیستم در مقایسه با بسته‌بندی یک جعبه‌ای هزینه‌ی زیادی داشته و اکثراً برای اشیاء بسیار گران‌قیمت و در مسافت‌های طولانی کاربرد دارد [۴].

شکل (۱۴): بسته‌بندی مضاعف [۲۷]

۶- بسته‌بندی منسوجات

به‌صورت کلی منسوجات در موزه‌ها ذیل دو گروه بافته‌شده و بافته نشده، آثار بی‌شماری را اعم از انواع پوشاک، گلیم، فرش، پارچه، سوزن‌دوزی‌ها، گلدوزی‌های، پرده و ... در بر می‌گیرند که روش‌های متداول در بسته‌بندی آن‌ها شامل استفاده از جعبه^۱ (تا کردن، آویزان کردن^۲ و رول نمودن^۳ (لوله کردن) می‌شود و در هر کدام با به‌کارگیری تکیه‌گاه و کمک‌هایی چون صفحات نگهدارنده (کاغذ بدون اسید^۴، مقوا یا تخته بدون اسید) شکل (۱۵)، چوب‌لباسی، لوله‌های مقوایی و یا پارچه^۵، ضمن کاهش میزان تماس با شیء^۶، سطح کیفی جابه‌جایی نیز بالا می‌رود [۱۰].

^۱ Pack textiles in boxes

^۲ Hanging textiles

^۳ Rolling textiles

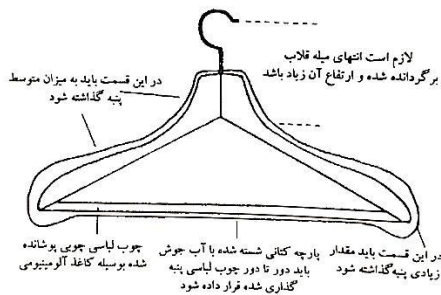
^۴ کاغذهای بدون اسید (Acid Free)، یا بافر شده و یا به‌صورت طبیعی PH خنثی دارند.

^۵ پارچه‌هایی از جنس کتان که با آب جوش جوشانده و خشک شده‌اند و برای تماس با شیء بسیار قابل اطمینان هستند.

^۶ در جابه‌جایی اشیاء موزه‌ای تا جایی که ممکن است از تماس مستقیم و دست زدن به آن‌ها باید جلوگیری کرد و هنگامی که چاره‌ای جز این وجود ندارد باید از دستکش نیتریل (Nitrile gloves) استفاده نمود.

ب. روش آویزان کردن را رایج‌ترین نوع بسته‌بندی در جریان حمل‌ونقل و به‌ویژه انبارداری منسوجات در مجموعه‌های بزرگ و متوسط، می‌دانند که معمولاً برای اقلامی به کار می‌رود که سالم بوده و در شرایط خوب و پایدار قرار دارند. در واقع برای انتخاب این روش ابتدا باید منسوجات به‌صورت جداگانه از لحاظ میزان استقامت در برابر آویزان شدن، بررسی گردند؛ به‌نحوی که آثار آسیب‌دیده و مرمت‌شده، آن‌هایی که قدرت تحمل وزن خود را ندارند (لباس‌های پشمی، بافتنی یا دارای مهره‌های سنگین)، اقلام خیلی ظریف- کم دوام و آثار دارای تزئینات سست (تور، پولک، ریشه و ...) را نمی‌توان از طریق روش مذکور بسته‌بندی نمود [۹]. در مقابل برای منسوجاتی با دوخت محکم، آن‌هایی که به آسانی چروک می‌شوند و اقلام نایلونی بسیار مناسب است. در این شیوه، ارزیابی و دسترسی سریع به منسوجات و حفظ مدل و شکل انواع دست‌دوز و با ارزش آن امکان‌پذیر است؛ اگرچه در مقایسه با کاربرد جعبه، از نظر اقتصادی مقرون به‌صرفه نبوده و در فضا نیز صرفه‌جویی نمی‌کند؛ یعنی فضایی را می‌گیرد که تعداد اثر مشابه در جعبه نیز اشغال می‌کنند [۱۰].

در این نوع بسته‌بندی، از چوب‌لباسی‌های لفاف‌بندی شده (پنبه‌گذاری شده) در انواع مختلف و متناسب با شکل منسوجات استفاده می‌شود، به‌ویژه برای آثار پیچیده، چوب‌لباسی‌هایی که متناسب با فرم بدن تهیه شده‌اند و یا مانکن (آدمک)، توصیه شده است، (شکل ۱۸). هر یک از چوب‌لباسی‌ها به مثابه نگهدارنده عمل کرده و هم‌زمان ابزاری جهت جابه‌جایی اثر به شمار می‌رود، علاوه بر این برای محافظت از آثار در برابر گردوغبار، خراش و گیر افتادن بین وسایل، باید از روکش استفاده کرد. در این راستا کیسه‌های آزاد (نه خیلی تنگ) و دو طرف باز که در قسمت بالا بسته است، به‌عنوان یک پوشش ساده اما محافظ به کار می‌رود، شکل (۱۹). این کیسه‌ها (کاور) در ابتدا از پارچه‌ی کتان یا پنبه شسته شده، ساخته می‌شوند اما اکنون تایوک^۱ محبوبیت بیشتری دارد [۳۲].

شکل (۱۸): چوب‌لباسی پنبه‌گذاری شده [۱۰]

روی هم خودداری نمود؛ چراکه وزن انباشته می‌تواند اقلام را خرد کند. اگر نمی‌توان از لایه‌بندی اجتناب کرد، بهتر است اقلام سنگین‌تر را در پایین و اقلام سبک‌تر را در قسمت بالا قرار داد و هر لایه را با چند کاغذ بدون اسید جدا نمود، شکل (۱۷). مضاف بر این اتصالات فلزی یا دکمه‌های روی منسوجات باید با کاغذ یا دستمال بدون اسید پوشانده شوند تا ساییدگی ناشی از سطوح خورنده احتمالی به حداقل برسد. از سوی دیگر، منسوجات باید به‌نحوی که برچسب‌های شناسایی در یک طرف جعبه باشد، روی هم قرار داده شوند تا به‌راحتی قابل دسترسی و شناسایی باشند. در انتها نیز ورقه‌های بدون اسید از اطراف جعبه بر روی شیء تا شده و فضای خالی مانده تا در جعبه، با کاغذهای مذکور پر می‌شود [۳۰].

شاید بتوان گفت این روش از بسته‌بندی، از یک‌سو به تجهیزات و امکانات خاصی نیاز ندارد و از دیگر سو خطر کمتری نسبت به صدمات جدی ناشی از آویزان کردن، دارد و به‌ویژه در حمل‌ونقل درون موزه‌ای (بدون نیاز به خارج کردن شیء از جعبه) و برای کسانی که با نیازهای مراقبتی منسوجات آشنایی جزئی دارند، مناسب است.

شکل (۱۷): بسته‌بندی منسوجات با استفاده از جعبه [۳۱]

^۱ Tyvek

بعلاوه باید در نظر داشت که منسوجات به‌صورت رو به پایین برای غلتاندن قرار داده شوند تا سطح «خارجی»، در قسمت بیرونی لوله باشد. همچنین هنگام رول نمودن اثر، لبه بافت را تا حد امکان صاف نگه داشت و به سمت انتهای برچسب‌گذاری شده شیء بغلتاند، زیرا این کار موجب بیش‌تر دیده شدن برچسب و شناسایی راحت‌تر آن می‌شود. در انتها نیز بهتر است یک لایه پارچه کتان یا تایوک دورتادور بافته‌ی لوله شده، پیچاند و برای بستن و محکم نگه‌داشتن آن از نوار کتانی، پنبه‌ای و یا چسب نخ‌ی استفاده کرد؛ به نحوی که روی اثر فشار وارد نشود و حداقل یک انگشت از بین آن‌ها عبور کند [۱۰].

شکل (۱۹): بسته‌بندی منسوجات با استفاده از کیسه [۳۳]

شکل (۲۰): بسته‌بندی منسوجات با روش لوله کردن [۳۵]

به‌صورت کلی رول‌ها می‌توانند به‌صورت تکی و یا چندتایی بسته‌بندی گردند؛ به‌نحوی که ابتدا و انتهای هر رول باید کاملاً بسته باشد، همچنین در بسته‌بندی چندتایی بهتر است تعداد معینی از رول‌ها (مطابق با تعداد اظهار شده روی بسته) در داخل بسته قرار گیرد.

۷- نتیجه‌گیری

ابتدا می‌توان انواع بسته‌های رایج در بسته‌بندی آثار موزه‌ای هنگام حمل‌ونقل درون و برون موزه‌ای را به لحاظ جنس به بسته‌های ساخته‌شده از مقوای کارتن، بسته‌های چوبی و فلزی تقسیم نمود و سپس وابسته به شکل ظاهری اشیا موزه‌ای، ذیل دو گروه مسطح و سه‌بعدی قرار داد که در هر یک منوط به ابعاد اثر (کوچک، متوسط یا بزرگ‌مقیاس)، جنس اثر، مسافت جابه‌جایی (درون موزه‌ای یا برون موزه‌ای)، الحاقات (تزئینات، قاب، شیشه و ...) و ساختار و وضعیت اثر، نوع بسته و بسته‌بندی انتخاب می‌گردد. بدین ترتیب اکثر شیوه‌های به‌کاررفته در بسته‌بندی آثار مسطح شامل: بسته‌بندی آثار به‌صورت جداگانه

نقل‌وانتقال منسوجات در روش مطروحه، معمولاً از طریق قفسه‌های متحرک و یا وسایل نقلیه‌ی دارای قفسه‌بندی صورت می‌گیرد؛ به نحوی که آثار از میله‌های درون قفسه‌ی لباس و یا جعبه‌ی محکم ساخته‌شده از تخته‌های فیبری یا چندلایه، آویزان می‌شوند، همچنین هر کدام به کاورهای سرتاسری مجهز بوده که خطر آسیب و چروک شدن را نیز به حداقل می‌رساند [۳۴].

ج. لوله کردن، شیوه‌ای برای بسته‌بندی و جابه‌جایی منسوجات مسطح خیلی بزرگ و سنگین است که نمی‌توانند به‌صورت تخت، جعبه شوند (شال‌ها، طاقه‌های پارچه، فرش‌ها و ...)، درواقع رول نمودن اثر اغلب به تا کردن ترجیح داده می‌شود زیرا تا کردن الیاف موجود در مصنوعات را در طول زمان ضعیف و از بین می‌برد؛ اگرچه در این روش نیز امکان دسترسی به آثار کاهش یافته، بسته‌بندی مجدد کندتر صورت گرفته و وزن لوله نیز بر اثر فشار ایجاد می‌کند. در این شیوه «لوله»، نقش نگهدارنده و وسیله‌ی حمل‌ونقل اثر را ایفا می‌کند که در این راستا وابسته به نوع و وزن منسوجات، معمولاً از لوله‌های بلندتر از عرض اثر در جنس پلی‌پروپیلن^۱ با قطر وسیع برای منسوجات بزرگ و سنگین یا لوله‌های مقوایی و پلاستیکی فاقد اسید با قطرهای متنوع برای اقلام کوچک و سبک، بهره می‌برند. بر این مدار ابتدا باید برای جلوگیری از انتقال اسیدیته، لوله با فویل آلومینیومی، پارچه کتانی یا کاغذ بدون اسید پوشانده شود و سپس در بسته‌بندی استفاده گردد [۳۵].

همچنین به‌منظور لوله کردن منسوجات باید دو تا چندلایه کاغذ بدون اسید دور لوله‌ی فاقد اسید پیچید، شکل (۲۰)؛ به نحوی که سر آخرین کاغذ را روی سطح کاملاً صاف و تمیز (میز) قرار داده، اثر را روی آن گذاشته و اثر و کاغذ با هم دور لوله پیچیده شوند (در صورت نیاز می‌توان کاغذهای دیگری را نیز زیر بافته قرار داد تا کل اثر به دور لوله پیچیده شود) [۳۲]. این کار علاوه بر این که کمک می‌کند اثر بدون چروک شدن لبه بچرخد، باعث می‌شود که بین تمام رول اثر یک لایه وجود داشته باشد.

^۱ Polypropylene

- UNESCO, pp. 67-98, 1979.
- [5] N. Stolow, Procedures and conservation standards for museum collections in transit and on exhibition, Published by the United Nations, UNESCO, 1981.
- [6] N. Stolow, Conservation and Exhibitions: Packing, Transport, Storage and Environmental Consideration, Published London: Butterworths, 1987.
- [7] B. Allan et al, The Organization of Museums: Practical Advice, UNESCO, 1960.
- [8] J. S. Johnson, NPS Museum Handbook, Part I: Museum Collections, "Handling, Packing, and Shipping", National Park Service, U.S. Department of the Interior, 1999.
- [9] Z. Nourani, N. Shadmehri and MR. Riazi, "The Importance and principles of designing the storage compartment of the historical clothes of Sa'd Abad Museum", Journal of shebak, vol. 34 pp. 2-15, 2019. (In Persian)
- [10] Robinson and T. Pardoe, An illustrated guide to the care of costume and textile collections, Translated by Mansoure Azadvari, Tehran: Ministry of Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts Publications, p. 35, 85-89, 2006. (In Persian)
- [11] F. Kermaninejad, Packaging Design in Introduction, Tehran: Karin Publications, p.148, 2006. (In Persian)
- [12] M. Aslani, Packaging and advertising in sales centers, Tehran: Dynamic Advertising Center Publications, p.11, 2002. (In Persian)
- [13] Center for Logistics Studies and Research, Wooden packaging, Tehran: Forat Publications, p. 102, pp. 173-181, 2009. (In Persian)
- [14] Center for Logistics Studies and Research, Metal packaging, Tehran: Forat Publications, 2010. (In Persian)
- [15] P. Kotler, Principles of marketing, Translated by Bahman Forouzandeh, Tehran: amookhteh Publications, p. 363, 2021. (In Persian)
- [16] J. Volkmer, Special Problems in the Packing and Handling of Modern Art, I.C.I.A.G. Technical Papers from 1968 through.pp. 97-99, 1970.
- [17] S. Johnson. (2021). Unsurpassed Protection for Your Treasured Art. [Online]. Available: <https://airfloatsystems.com/>
- [18] URL1: [Online]. Available: <https://www.pinterest.co.uk/pin/291537775880770024/>
- [19] URL2: [Online]. Available: <https://www.pinterest.co.uk/banasanu/art-transportation-crates/>
- [20] R. G. Rosegranrt, Principles of Packing, Temporary and Travelling Exhibitions, Paris.
- [21] J. Allen and N. Stolow, Preserve your pictures: A Handbook on the care and preservation of works of Art, New York: American Federation of Arts Quarterly, p. 25, 1963.
- [22] URL3:<https://www.baldwinfar.com/art-packaging-philadelphia>
- [23] N. Stolow, Some Studies on the Protection of Works

(مورد استفاده برای تک اثر کوچک و بزرگ در مسافت‌های کوتاه)، بسته‌بندی جمعی اشیا (در دو حالت بسته‌بندی آثار یک اندازه و بسته‌بندی هرمی)، بسته‌بندی صفحه‌ای یا کشویی (برای آثاری با ابعاد و اشکال مختلف)، بسته‌بندی شیاردار (مورد استفاده برای اشیا یک اندازه، ساده و اغلب قاب شده) و بسته‌بندی چمدانی (نوعی از بسته‌بندی صفحه‌ای در جعبه‌های کوچک) می‌شوند. در بسته‌بندی آثار سه‌بعدی نیز به‌صورت معمول از شیوه‌های بسته‌بندی شناور (در سه حالت شناور، پیله بندی و حجره‌ای مناسب برای اشیا سه‌بعدی دارای سطح منظم و یا سطح نامنظم)، بسته‌بندی با استفاده از حایل (مناسب برای آثار ظریف یا سنگین دارای سطح نامنظم) و بسته‌بندی مضاعف (بی‌خطرترین نوع بسته‌بندی با کاربرد دو جعبه‌ی داخلی و خارجی به‌ویژه مناسب برای آثار بسیار گران‌قیمت در مسافت‌های طولانی) استفاده شده است. در این بین منسوجات که در موزه‌ها ذیل دو گروه بافته‌شده و بافته نشده، آثار زیادی را اعم از انواع پوشاک، گلیم، فرش، پارچه، سوزن‌دوزی‌ها، گلدوزی‌های، پرده و ... در بر می‌گیرند، معمولاً با سه روش استفاده از جعبه، آویزان کردن و لوله کردن بسته‌بندی می‌شوند. آنچه در بسته‌بندی منسوجات اهمیت می‌یابد وجود یک پشتیبان یا نگهدارنده، مضاف بر کاربرد لفاف و بسته است به نحوی که همواره از صفحات نگهدارنده، چوب‌لباسی و لوله، وابسته به شیوه‌ی بسته‌بندی استفاده می‌شود. بر این مدار، جعبه (مناسب برای بسته‌بندی منسوجات بسیار ظریف، وسایل جنبی لباس و اقلام قاب شده) به همراه صفحات نگهدارنده‌ای چون کاغذ بدون اسید، مقوا یا تخته بدون اسید، به کار می‌رود. در روش آویزان کردن (به‌ویژه مناسب برای انبارداری اقلام سالم و پایدار) از انواع چوب‌لباسی و مانکن استفاده می‌شود و لوله‌های مختلف بدون اسید در شیوه رول نمودن (مناسب منسوجات مسطح خیلی بزرگ و سنگین)، نقش تکیه‌گاه و پشتیبان را ایفا می‌کنند.

۸- مراجع

- [1] M. Shelley et al, The Care and Handling of Art Objects: Practices in The Metropolitan Museum of Art. Publication: The Metropolitan Museum of Art, 1987.
- [2] R. Mervin et al, ART IN TRANSIT: Handbook for Packing and Transporting Paintings. Second edition publication: National Gallery of Art, 1997.
- [3] ReCollections: Caring for Collections Across Australia (Handling, Transportation, Storage and Display). Publication: the Commonwealth Department of Communications, Information Technology and the Arts. Heritage Collections Council Secretariat, 1998.
- [4] N. Stolow, Conservation Standards for Works of Art in Transit and on Exhibition. Published Paris:

- https://www.mfa.org/collections/conservation/feature_costumeaccessories_glovesandwristletsphotos
- [30] M. Moore. How to safely store textiles in boxes. [Online]. Available: <https://www.nms.ac.uk/about-us/our-services/training-and-guidance-for-museums/collections-care-training/object-packing/how-to-pack-textiles/>
- [31] How to store a fragile garment in an acid-free box information, 2022. [Online]. Available: www.powerhousemuseum.com/conservation
- [32] URL6: [Online]. Available: <https://b2n.ir/u26105>
- [33] L. McClean, "Principal Conservator, Paper & Textiles Conservation," 2015. [Online]. Available: <https://blog.nms.ac.uk/2015/10/14/helping-hands-the-volunteers-making-a-difference-to-textile-storage-at-the-museum/>
- [34] M. Imampour, "Clothing packaging," Journal of packaging science and Technology, vol. 2, pp. 24-35, 2010. (In Persian)
- [35] J. Holton, "Textile Rolling and Reorganization," 2016. [Online]. Available: <https://www.spurlock.illinois.edu/blog/p/textile-rolling-and/68>
- of Art During Travel, Recent Advances in Conservation: Contributions to the IIC Rome Conference, vol. 6, pp. 9-12, 1961.
- [24] M. Moore, How to make and use tissue puffs, 2011. [Online]. Available: <https://www.nms.ac.uk/about-us/our-services/training-and-guidance-for-museums/collections-care-training/object-packing/how-to-make-and-use-tissue-puffs/>
- [25] A. Beale, Materials and methods for the packing and handling of ancient metal objects, IIC-American Group, pp. 4-9, 1970.
- [26] URL4: [Online]. Available: <https://www.canalpatrimonio.com/el-museo-nacional-de-escultura-de-valladolid-protagonista-de-la-semana-santa-vallisoletana/>
- [27] URL5: [Online]. Available: <http://www.artnotart.net/packing-and-crating>.
- [28] SH. Ogden and A. Frisina, Storage for Textiles, presented at a conference on museum storage for the Midwest Regional Conservation Group, p. 9, 2004.
- [29] Conservation Project: Costume Accessories, Gloves and Wristlets Photos, 2022. [Online]. Available: